

Áhrif stjórnvalda á kjör og kjarasamninga

Stefán Ólafsson

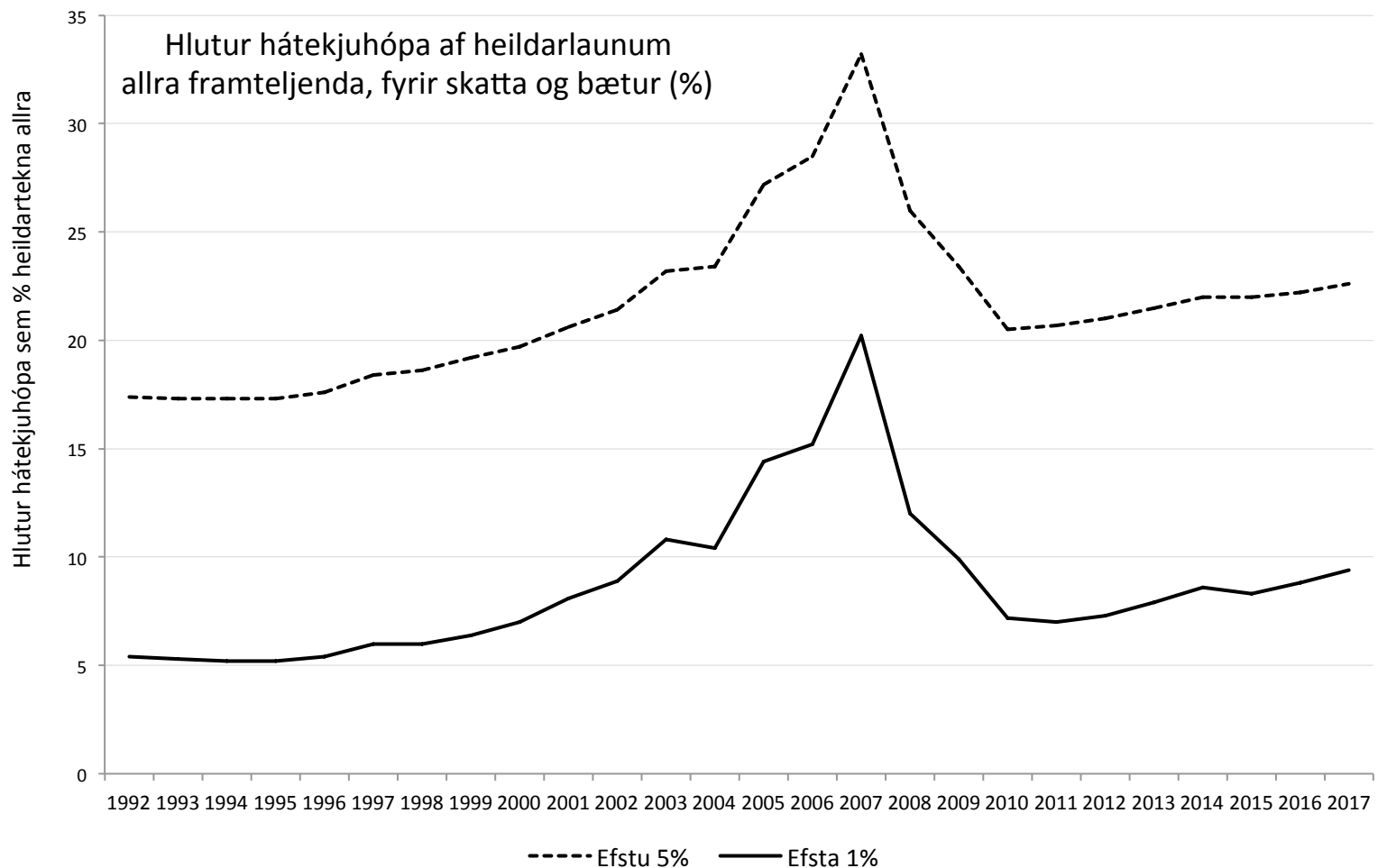
Erindi á Kjarabíngi SFR,
Grand hótél, 28. nóvember 2018

Efnisyfirlit

- Almennt samhengi
  - Þróun tekjuskiptingarinnar
  - Stóra skattatilfærslan
  - Þróun bóta og húsnæðisstuðnings
- Samanburður við hin Norðurlöndin
- Afkoma lágtekjufólks almennt
  - Laun, skattar, framfærslukostnaður
- Að lifa af laununum: Leiðir til kjarabóta

Tekjuþróun til lengri tíma, 1992 til 2017

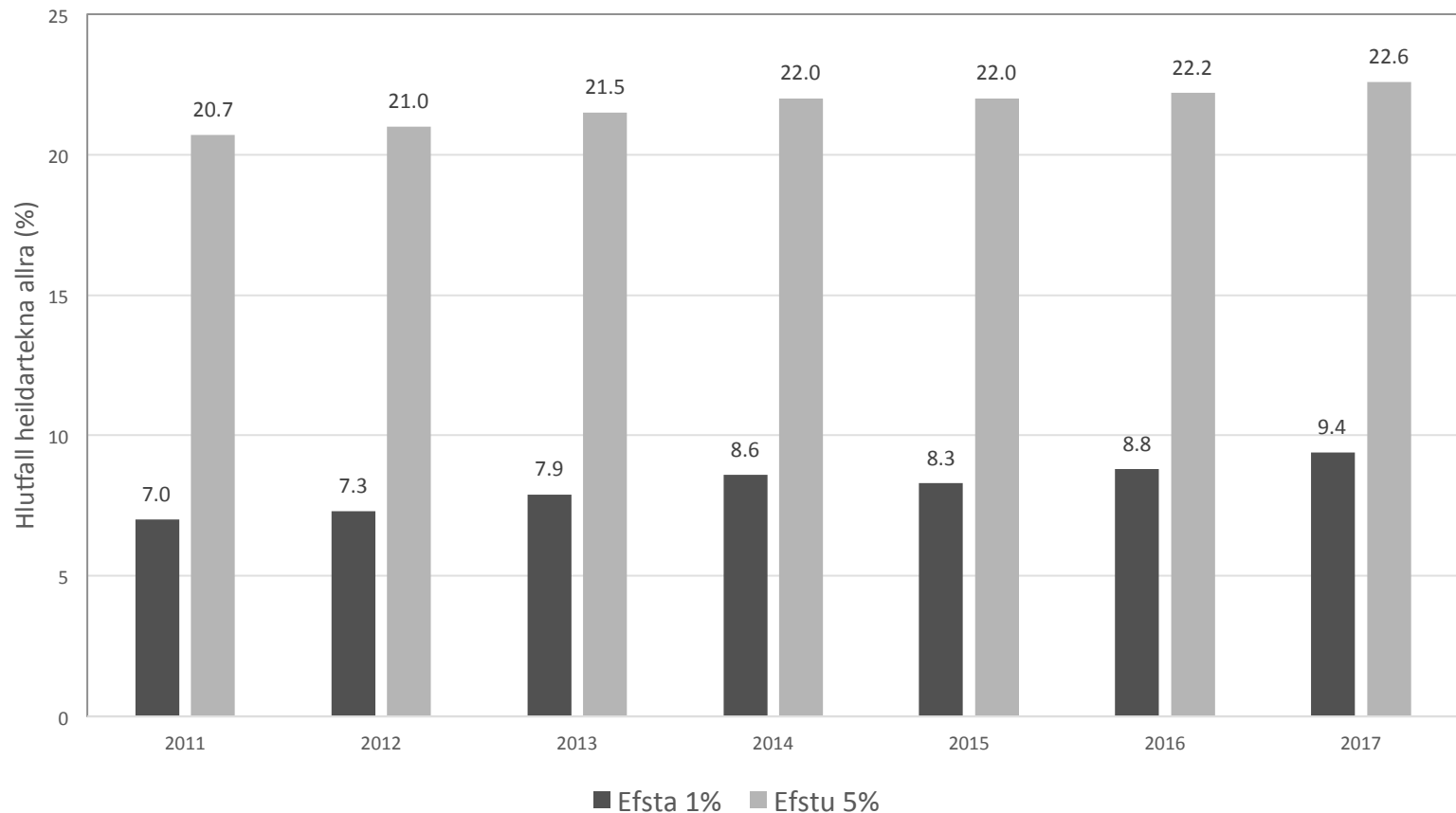
Topparnir fóru langt framúr öllum öðrum – sérstaklega fram að hruni.
Með meiri hækkun hærri launa og bónusa, en mest munaði um gríðarlega
hækkun fjármagnstekna, sem einkum koma í hlut hæstu tekjuhópa

Tekjuþróun á síðustu árum, 2011 til 2017

Topparnir fóru langt framúr öllum öðrum – sérstaklega fram að hruni. Með meiri hækkun hærri launa og bónusa, en mest munaði um gríðarlega **hækkun fjármagnstekna**, sem einkum koma í hlut hæstu tekjuhópa

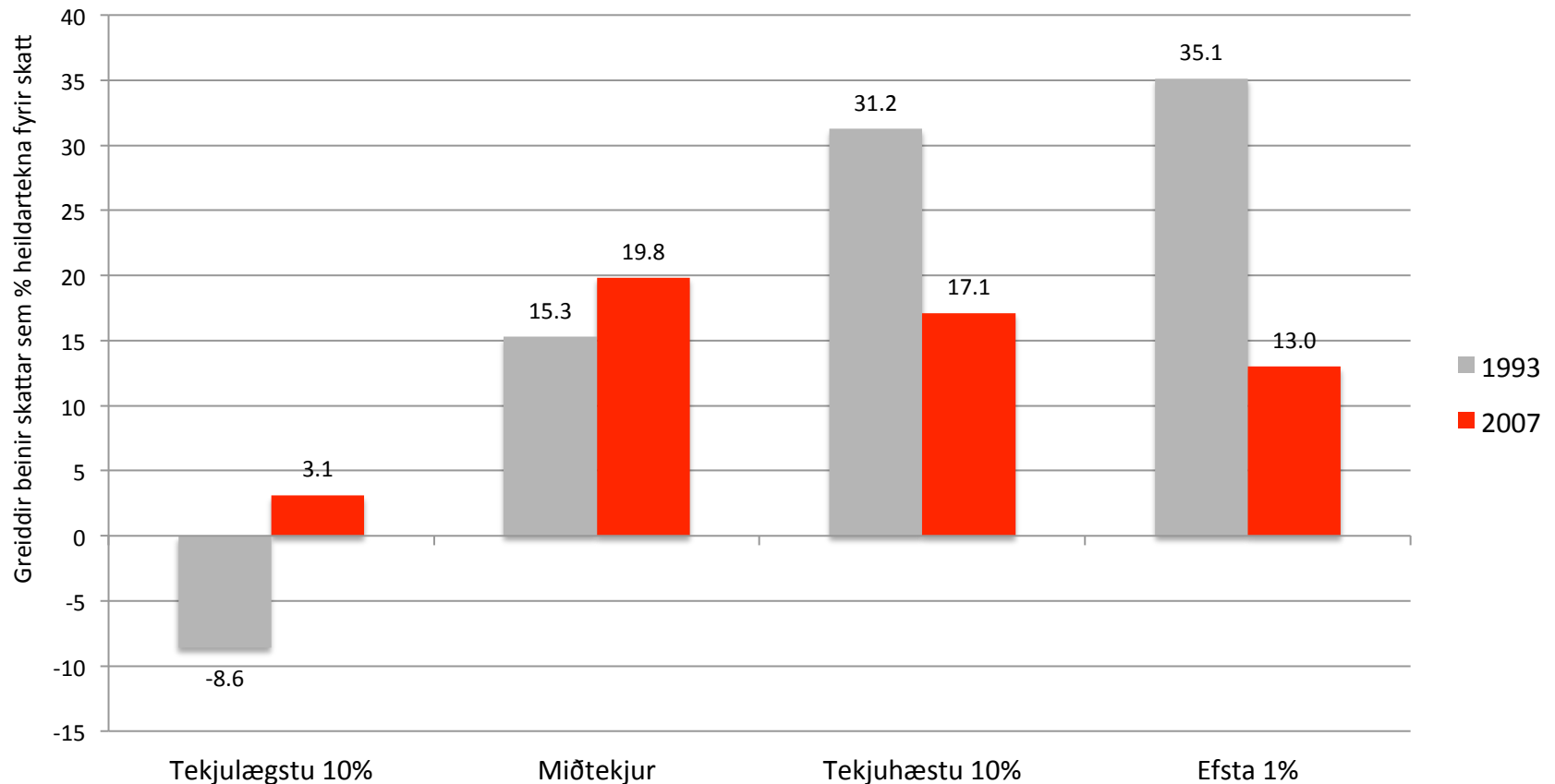
Vaxandi tekjuhlutdeild hátekjuhópa frá 2011 til 2017

Stóra skattatilfærslan frá 1993 til 2007

Skattbyrði var flutt **frá hæstu tekjuhópum yfir á lægri og milli hópa**
Gert með mikilli rýrnun persónuafsláttar, rýrnun bóta, og mikilli lækkun skattlagningar á fjármagnstekjur – sérstaklega afgerandi fram að hrúni

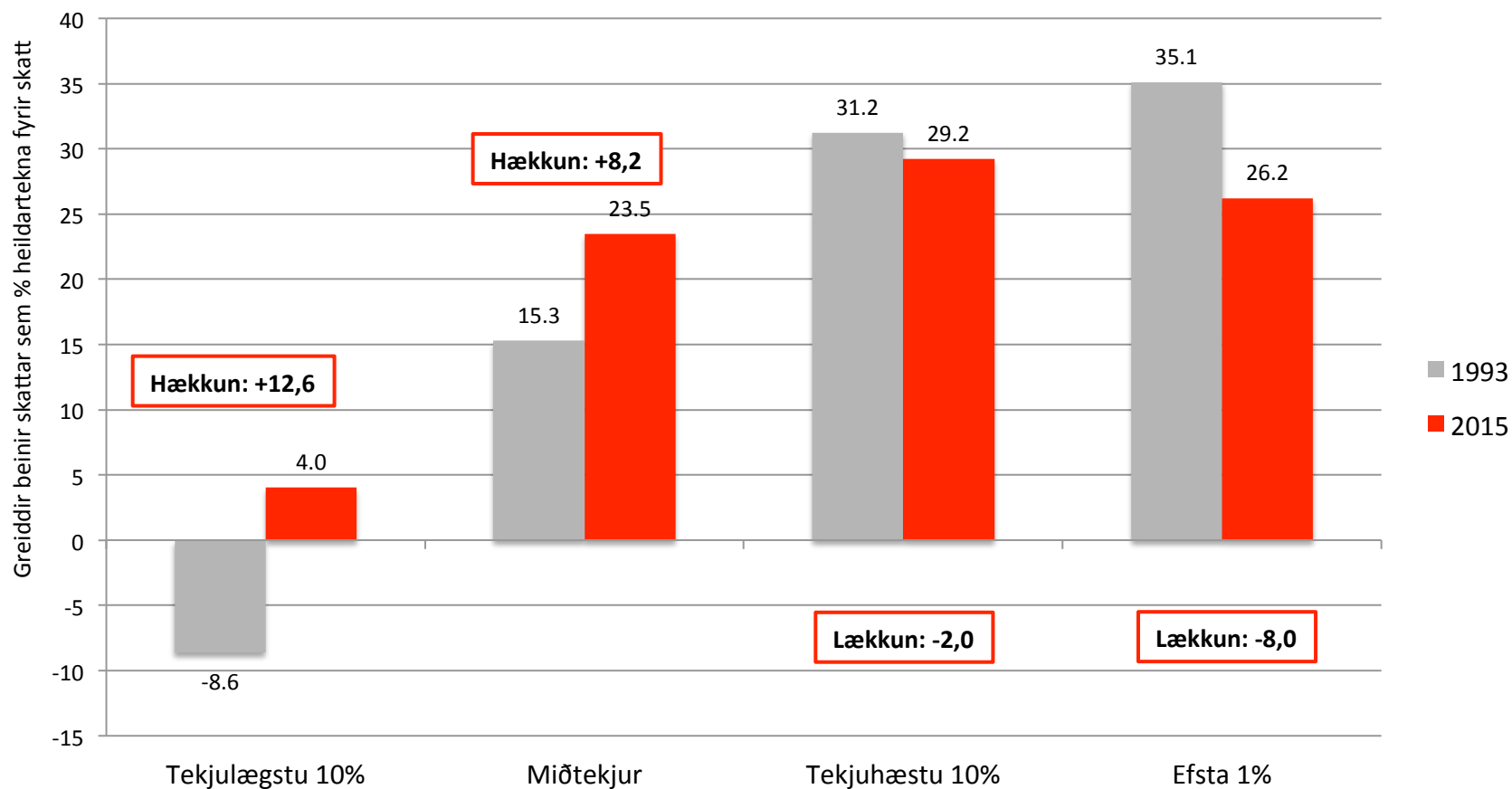
Skattbyrði tekjuhópa, 1993 og 2007 (í %)

Stóra skattatilfærslan frá 1993 til 2015

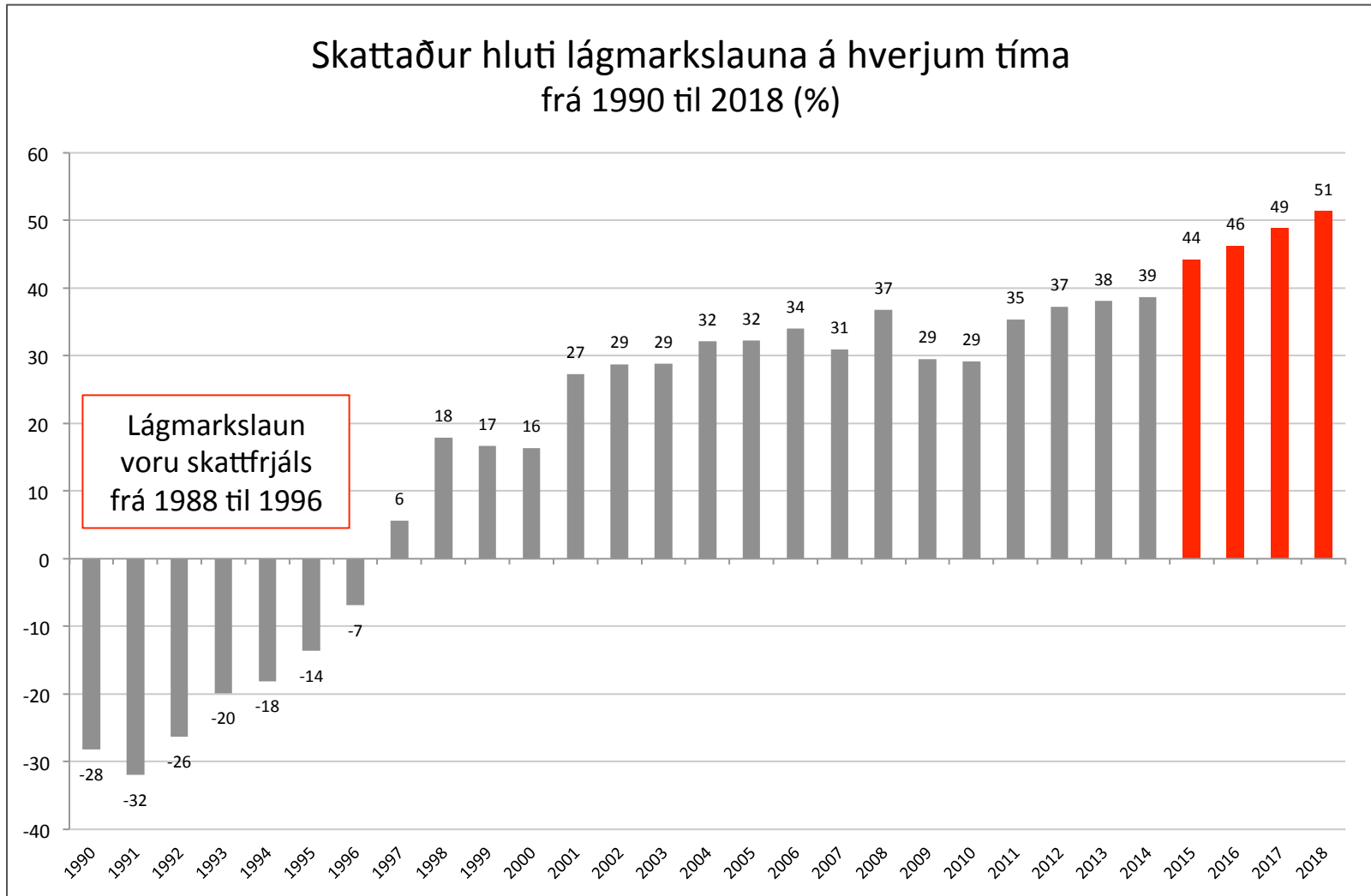
Skattbyrði jókst hlutfallslega mest **hjá þeim allra tekjulægstu**

Skattbyrði tekjuhópa 1993 og 2015 og breyting í %-stigum (rauðu boxin)

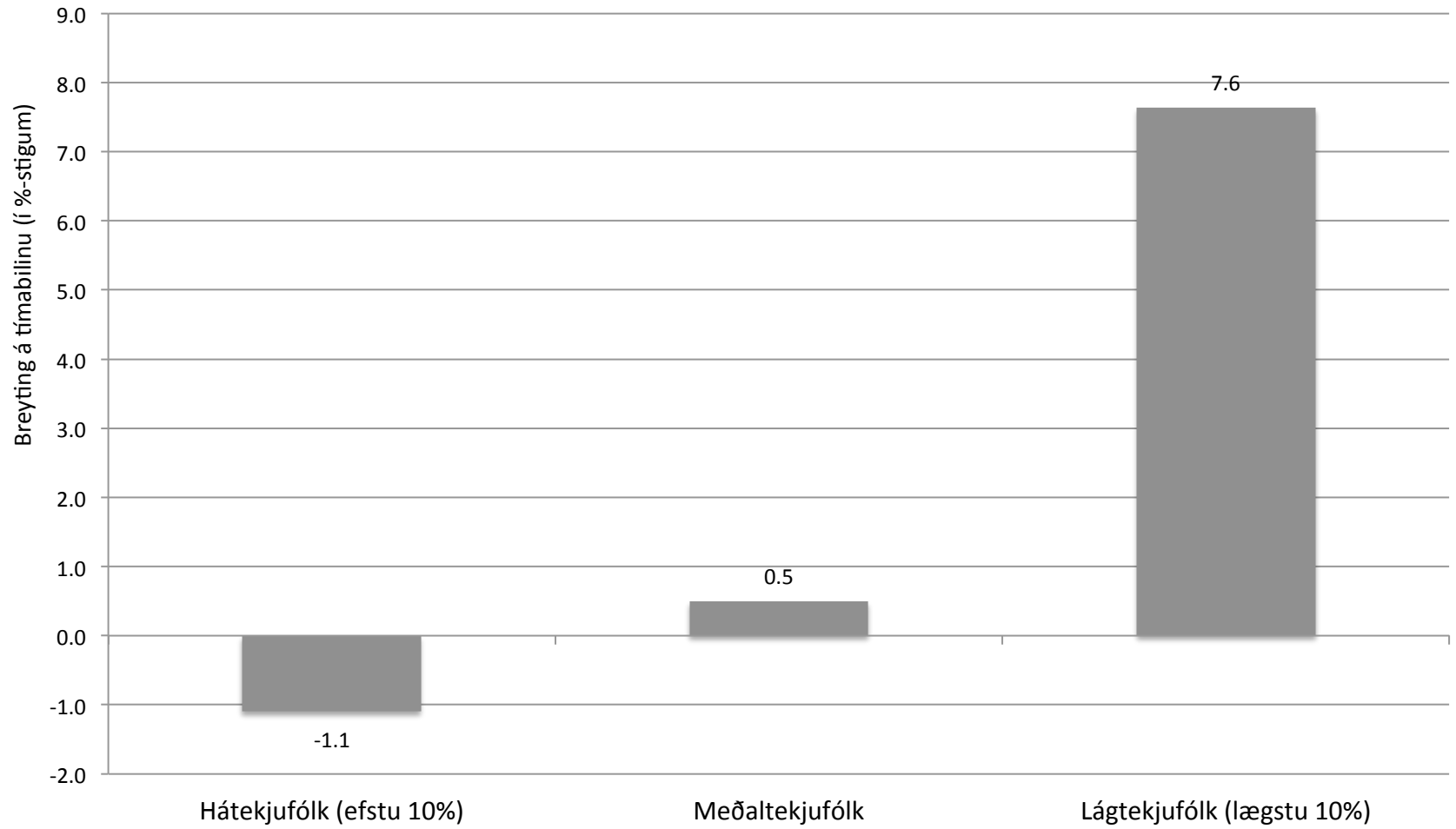

Vaxandi skattbyrði lágmarkslauna

- Rýrnun persónuafsláttar (skattleysismarkna) > Stærri hluti lágmarkslauna skattlagður

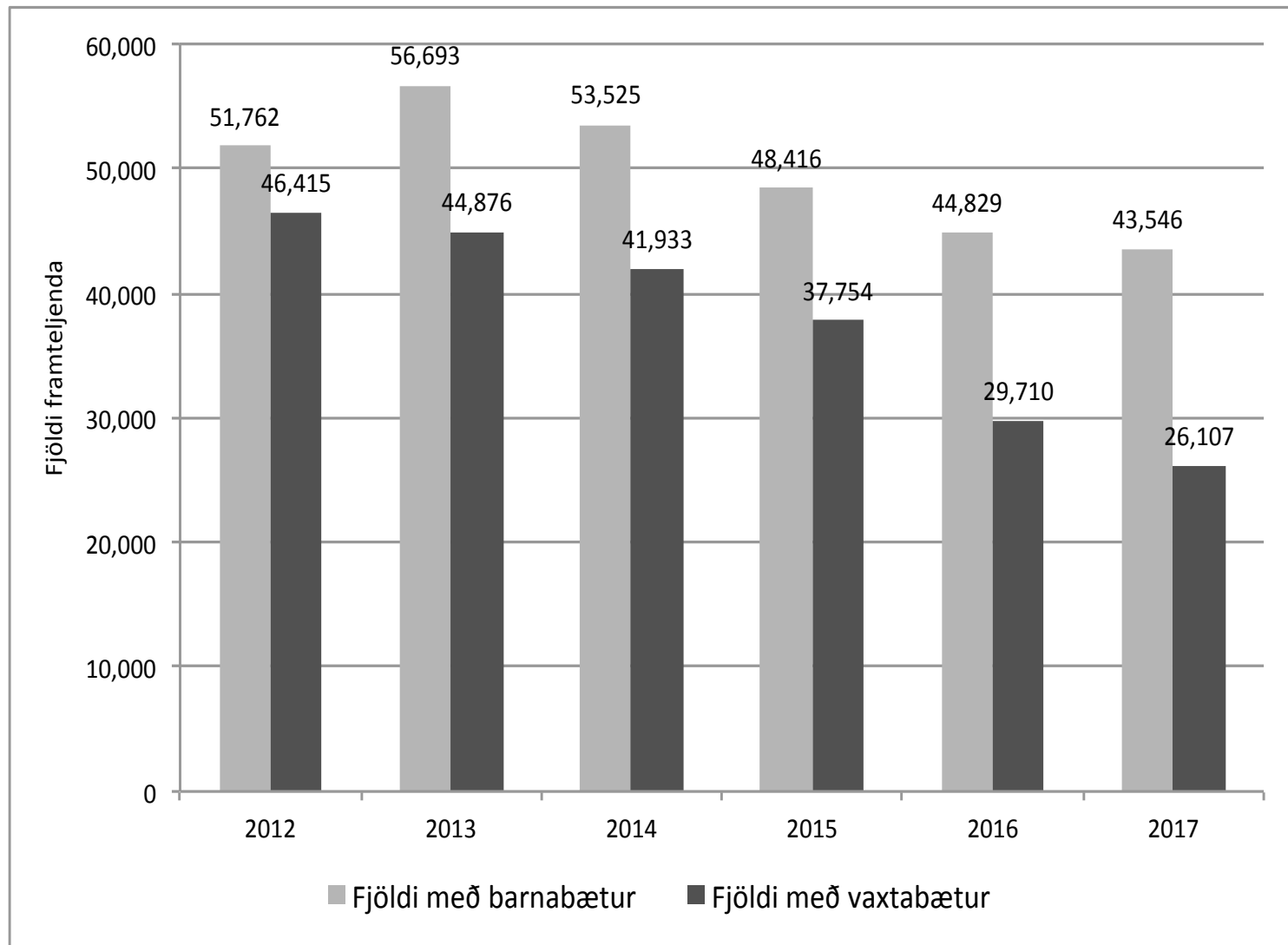

Breyting á skattbyrði hátekjufólks og annarra frá 2014 til 2017 (%-stig) - Hjón og sambúðarfólk með 1-2 börn

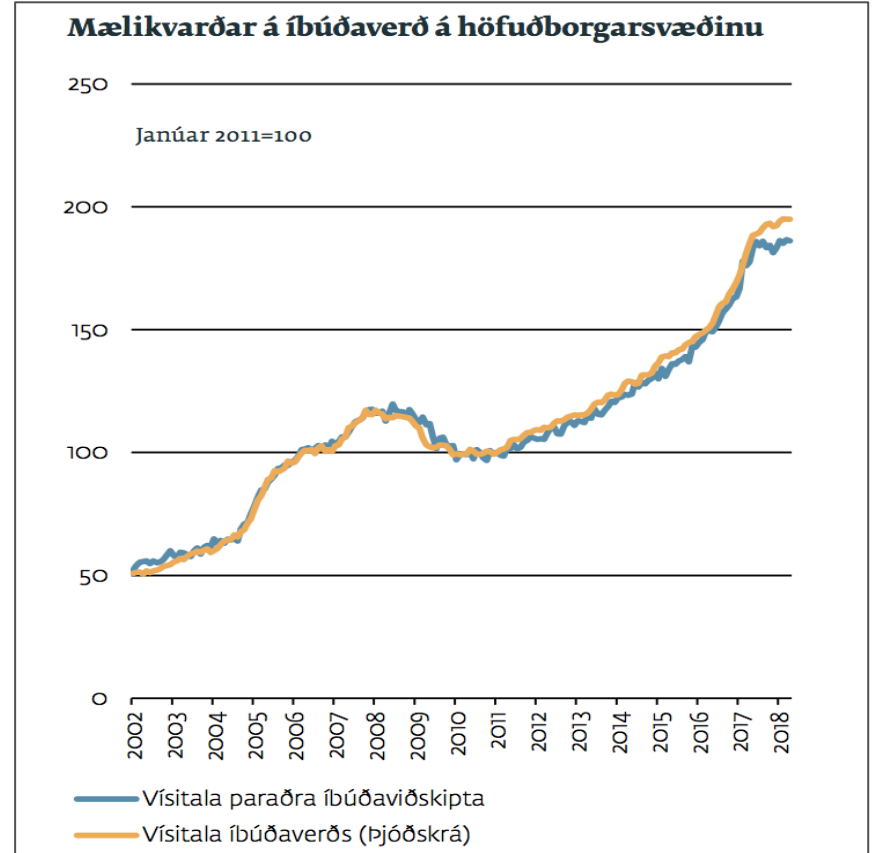
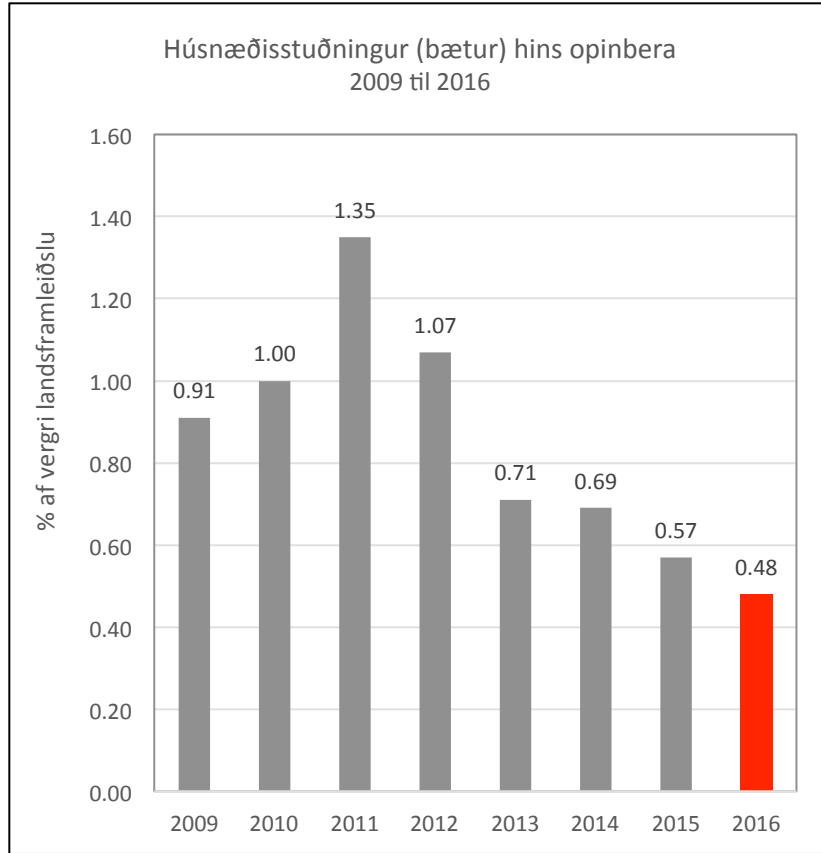

Mikil fækkun þeirra sem njóta barna- og vaxtabóta

Húsnæðismarkaðurinn át upp stóran hluta kaupmáttaraukningarinnar

- Ábyrgð stjórnvalda >>> Aukin framfærslukostnaður láglaunafólks
- Stjórnlaus húsnæðismarkaður – fordæmalausar verðhækkanir
- **Og þá varð húsnæðisstuðningur stjórnvalda minni en nokkru sinni fyrr!**

**Hvernig vinda má ofanaf stóru
skattatilfærslunni – leiðréttu skattbyrðina**

Forréttindi ríka fólksins í skattkerfinu

- Skattbyrði fjármagnstekna (sem að langmestu leyti koma til þeirra efnamestu). Álagning:

• Arður:	1992 =40%;	2018 =22%
• Söluhagnaður:	1992 =40%;	2018 =22%
• Leigutekjur:	1992 =40%;	2018 =22%
• Vaxtatekjur:	1992 = 0%;	2018 =22% (>150þús.)

- **Láglaunamaður** sem bætir við sig 150 þús. á mánuði með aukavinnu greiðir **36,9%** skatt af því en **hátekjumaður** sem bætir við sig fjármagnstekjum greiðir einungis **22%** skatt af þeim!
- Ekki er greitt útsvar af fjármagnstekjum, þannig að hátekjumenn með stóran hluta fjármagnstekna greiða ekki af þeim fyrir þjónustu sveitarfélaga þar sem þeir búa
- Lægri og milli tekjuhópar sjá um það!

Lægri skattbyrði hátekjufólks á Íslandi en á hinum Norðurlöndunum

- **Skattbyrði fjármagnstekna** á hinum Norðurlöndunum er á bilinu **30% til 42% - á móti 22% á Íslandi** (Var 10% hér til 2009)
- Skattbyrði fjármagnstekna á Íslandi er samt enn í dag með lægsta móti meðal OECD-ríkjanna
- **Hæsta álagning í tekjuskatti** á háar tekjur er um 44% á Íslandi (að teknu tilliti til lífeyrisiðgjalda, sem eru skattfrjáls á Íslandi)
- Meðal álagning í hæsta þrepi hinna Norðurlandanna er um **55%**
- Hæsta álagningarþrepið kemur á lægri tekjur á Íslandi en í hinum löndunum (við 120% af meðaltekjum hér á móti 130% til 190%)
- **Skattlagning lágra tekna er hærri á Íslandi – en skattbyrði hárra tekna er lægri hér**
- Þetta þarf að jafna með því að **vinda ofanaf stóru skattatilfærslunni**

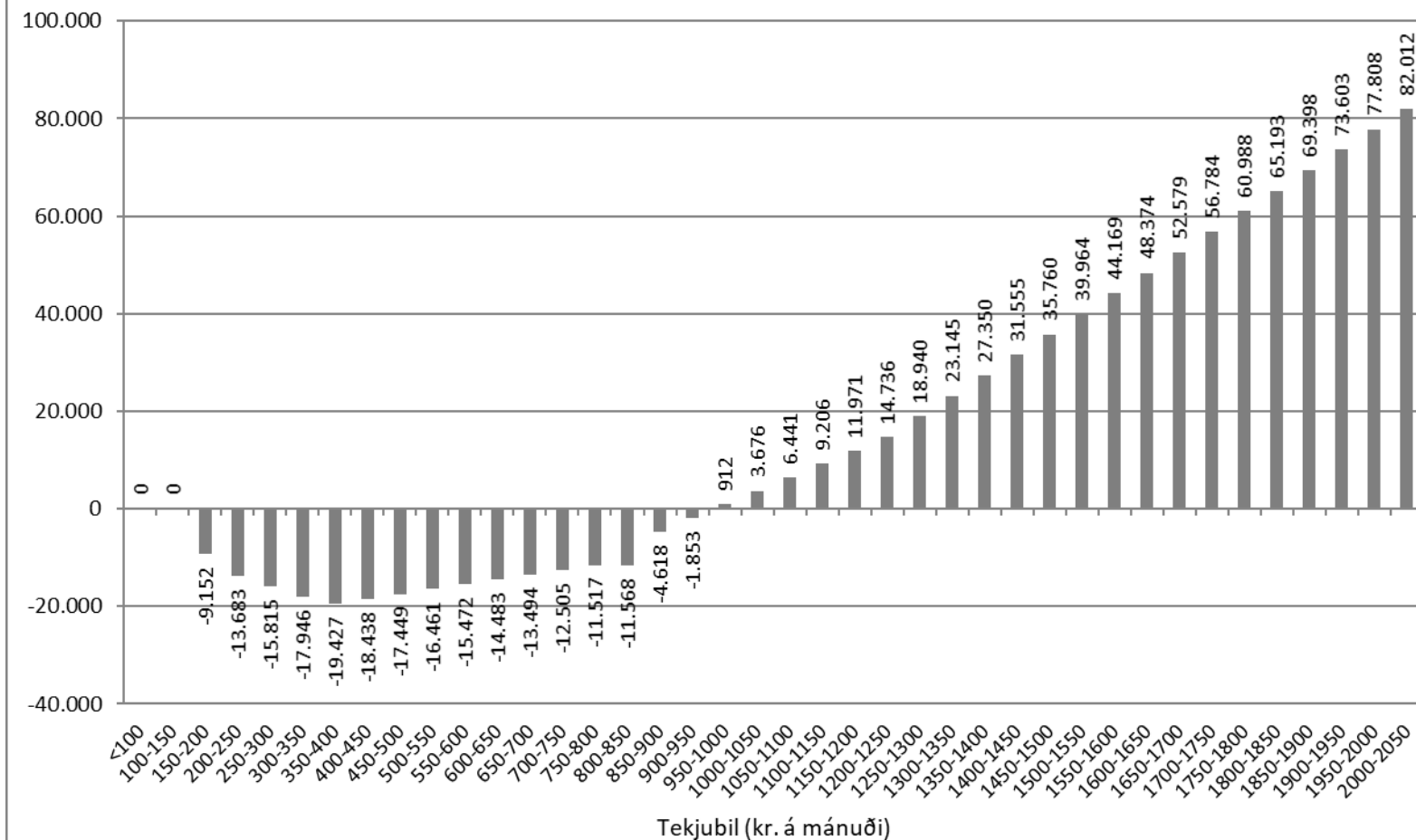
Hvernig má vinda ofanaf skattatífærslunni?

- Hækka persónuafsláttinn umtalsvert
- Innleiða lægra álagningarþrep sem sjálfkrafa hækkar skattleysismörkin, án mikillar hækkunar persónuafsláttar
- Fara blandaða leið
- Flytja skattbyrðina til baka
- Kostar 30-50 MA; Má fjármagna t.d. með ...
  - minnka afgang á fjárlögum
  - búið að eyrnamerkja 14 MA í skattalækkanir
  - og með því að jafna álagningu hér á hæstu tekjur og fjármagnstekjur við það sem tíðkast á hinum Norðurlöndum
- Þetta er vel gerlegt – ef vilji er til

Skattbyrðin leiðrétt: Dæmi um útfærslu

Breytt staðgreiðsla í kr.

4 þrep (32,5%, 39%, 52%, 55%); skattleysismörk=175.231;
persónuafsláttur=57.000; skurðpunktur=1.000.000; kostar 35 MA

Afkoma láglounafólks:

Laun, skattar og framfærslukostnaður

Staðan nú – afkoma láglounafólks

Lágmarkslaun duga hvergi nærri til framfærslu

Framfærsla láglounafólks	Maí 2018
Lágmarkslaun	300.000
Greitt í lífeyrissparnað	-12.000
Skattstofn	288.000
Skattur	52.492
Útborguð laun	235.508
<i>Framfærslukostnaður einstaklings (viðmið Velferðarráðuneytisins):</i>	
Án húsnæðiskostnaðar	-228.850
Með lágmarks húsnæðiskostnaði (125þ.)	-353.000
Halli í hverjum mánuði	-117.492

Staðan nú – afkoma láglounafólks

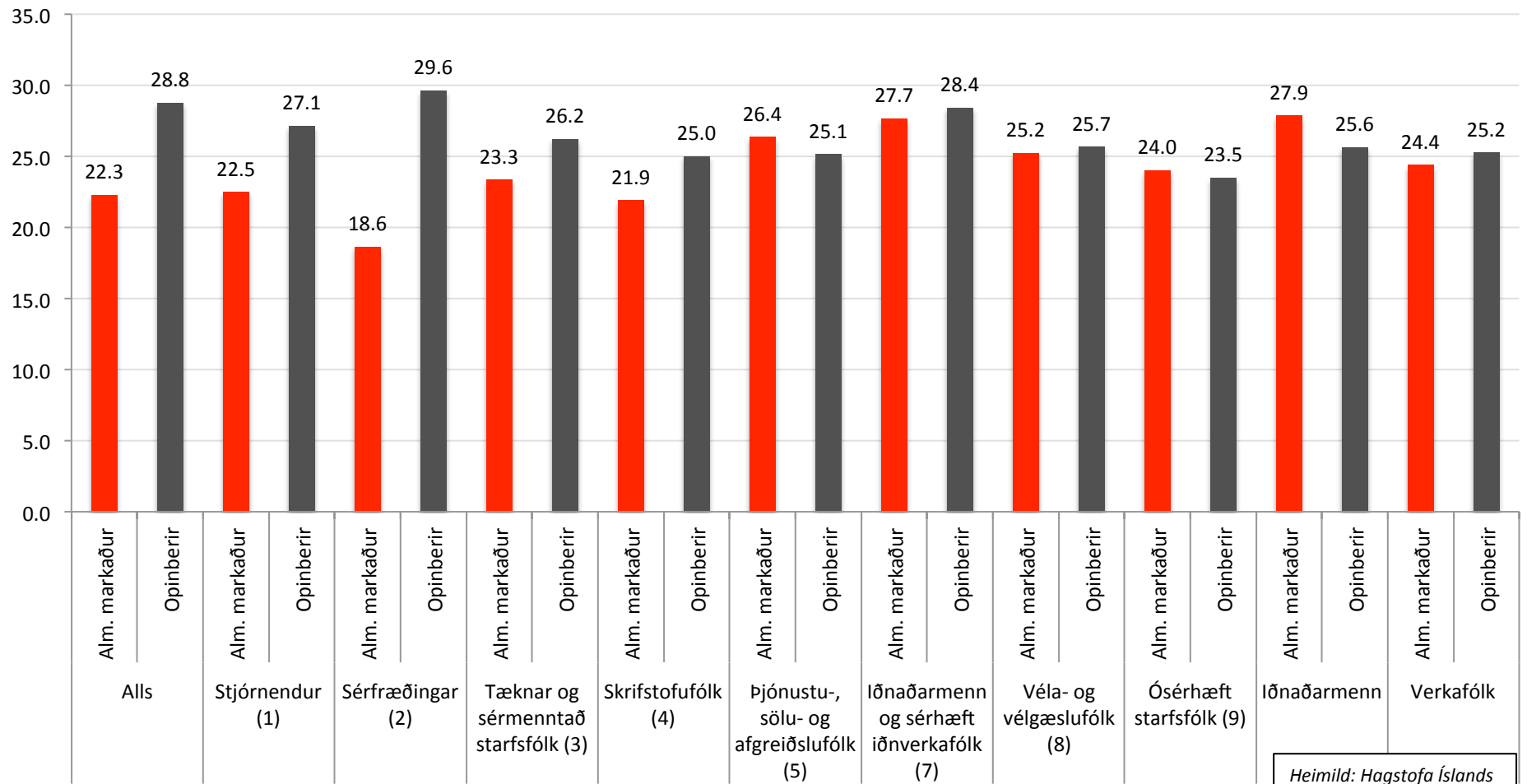
400.000 duga heldur ekki til framfærslu

Framfærsla láglounafólks	Maí 2018
Lágmarkslaun	400.000
Greitt í lífeyrissparnað	-16.000
Skattstofn	384.000
Skattur	87.995
Útborguð laun	296.045
<i>Framfærslukostnaður einstaklings:</i>	
Án húsnæðiskostnaðar	-228.850
Með lágmarks húsnæðiskostnaði (125p.)	-353.000
Halli í hverjum mánuði	-56.995

Kjarasamningarnir 2015 – Reynslan

Ríkið hækkaði hærrí launahópana mest

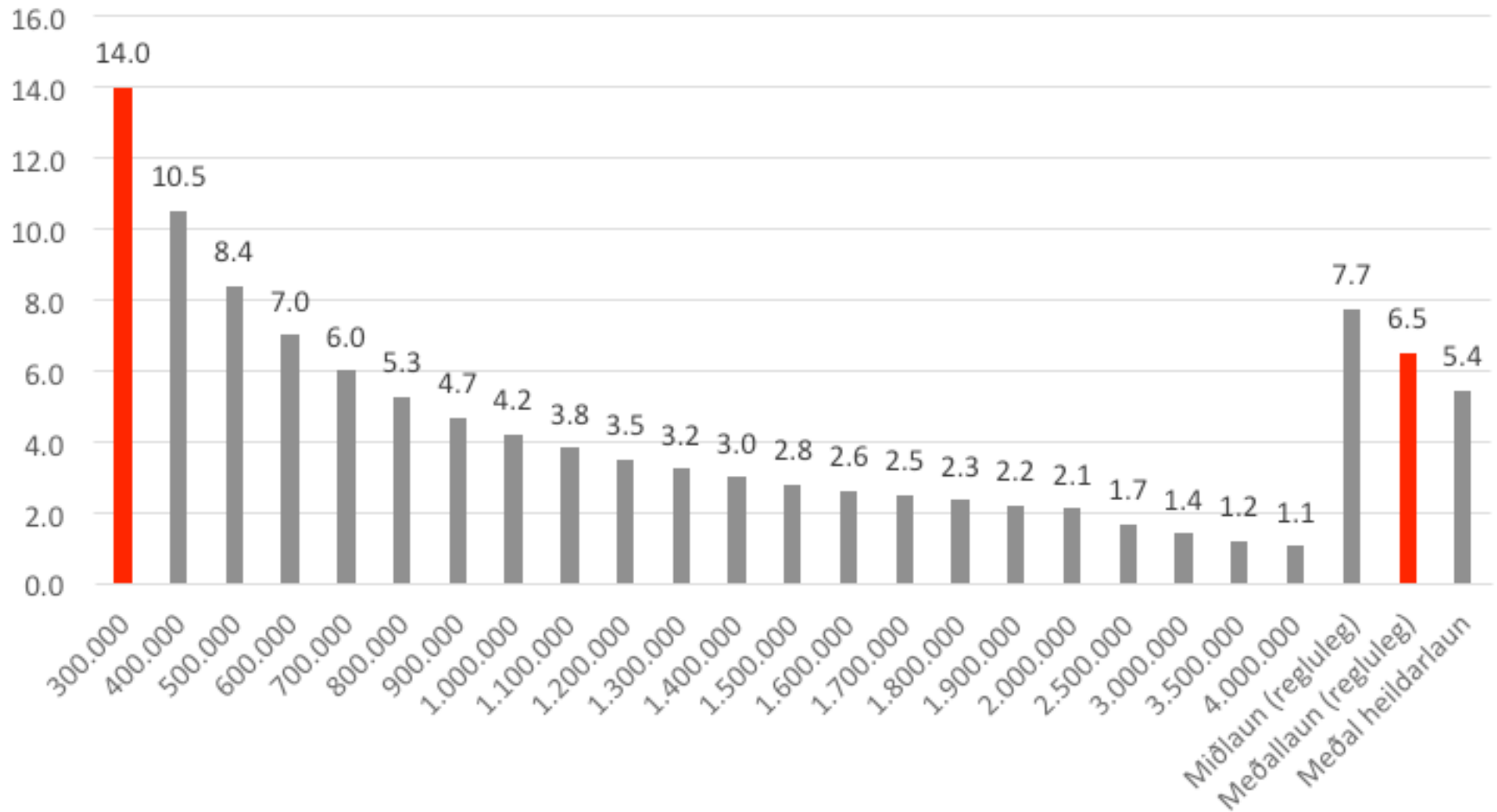
Breyting heildarlauna fullvinnandi fólks, 2014-2017 (%)
Samanburður almenna markaðarins og opinbera geirans, eftir starfsstéttum

Hugmynd um flata krónutöluhækkun

Lágmarkslaun fari úr 300 í 425 þús. (42.000 kr. hækkun á ári, eða 14%)

Launahækkun á ári skv. kröfugerð VR og SGS (í %)

Verkefni kjarabaráttunnar

1. Verkalýðshreyfingin á nú kröfu á stjórnvöld
2. Vegna loforða sem þau hafa gefið um breytt skatta- og bótakerfi – **þetta þarf að efna svo um munar**
3. Vegna mikilla hækkana til hærri tekjuhópa í opinbera geiranum á síðustu árum (auk gjafa Kjararáðs til toppanna)
4. Vegna þess að stjórnvöld grófu stórlega undan árangri af síðustu kjarasamningum – mest hvað láglounafólk varðar
5. Ef framlag stjórnvalda verður lítils virði þarf að fara fram með mun meiri þunga en ella í kröfum um launahækkanir
6. Launin þurfa að duga fyrir framfærslukostnaði
7. Hægt að gera með blöndu launahækkana, bótahækkana og skattatilfærslu – í ýmsum útfærslum
8. Ef allir eru lausnamiðaðir verður þetta auðvelt

Takk fyrir!